

A hegedűs, aki brácsázik

„Csak az unalom fáraszt...”

Ebben az esztendőben ünnepli 75. születésnapját, de alig lehetett mikrofonvégre kapni, olyan sűrű az időbeosztása. Érthető, hiszen mestere hangszerének, óriási tapasztalatot halmozott fel zenekari és kamaramuzsikusként egyaránt. Minden bizonnyal tele van tanítványokkal, akikkel megosztja e mostohagyermekként kezelt hangszer technikájának és irodalmának ismeretét. Most, amikor új módszerrel és friss lendülettel igyekeznek a zenekari játék alapjait is elsajátíttatni a főiskolás növendékekkel, nehezen nélkülözhető az a tudás, amelyet a fiatalos lendülettel élő és dolgozó Konrád György adhat át az újabb és újabb muzsikugenerációknak.



– Volt egy olyan szabály, hogy egyetemi tanár 70 éves koráig taníthat, addig nem nyugdíjazták. Sokan tovább is tanítottak, de mire én elértem azt a kort, illő volt nyugdíjba menni. 71 évesen tettem meg ezt a lépést azzal az engedelménnyel, hogy két órát tarthatok meg a Zeneakadémián. Igen ám, de öt tanítványom volt. Felajánlottam, hogy fizetnek, amennyit tudnak, ha nem fizetnek akkor nem fizetnek, de én meg szeretném tartani a növendékeimet. Kiderült azonban, hogy ingyen sem taníthatok többet, mint amennyit engedélyeznek. Nem mondom, hogy túlságosan jólesett, de tízéves tanársággal a háтам mögött annyira azért nem rázott meg. Korántsem tudok ennyire könnyen felülemelkedni azonban azon, ami Banda Edével történt. Ő ugyanakkor már 48 vagy 49 éve tanított a Zeneakadémián, két negyed- és két ötödéves hallgatója volt. Annyit kért, hogy legalább ezt a négy növendékét végigvihesse a diplomáig. Nem engedték; csak a két ötödévest tarthatta meg. S ebben az esetben még az is mindegy, hogy ki vette át azt a két negyedévest. Ha ezt meg lehetett tenni egy Banda Edével, akkor valóban vége a világnak.

– Milyen anyagi vonzata van egy ilyen nyugdíj utáni foglalkoztatásnak? A Zeneakadémián még a szokásos ínségese nál is ínségesebbek a viszonyok, meg tudnak-e fizetni egy-két óráért

rangos nemzetközi tekintélynek örvendő professzorokat?

– Ilyesmit az ember nem pénzért csinál, legálábbis Magyarországon nem. Én amióta óradíjas vagyok, nem vettem fel a pénzt, hiszen olyan kicsi az összeg, hogy sem az adminisztrációt, sem a fáradságot nem éri meg. Még senki sem szólt, hogy néhány év alatt összegyűlt néhány ezer forintom.

– Érezhető volt-e a tanításban és általában a zenei életben az, hogy a brácsások is egyre inkább erre a hangszerre szakosodott, igazi brácsások, nem pedig rosszul funkcionáló hegedűsök?

– Számomra ez nem jelent örömet, mert szerintem nincsenek „igazi” brácsások. Ha valaki engem sértegetni akar, akkor jó brácsásnak nevez. Én ugyanis nem brácsásnak tartom magam, hanem hegedűsnek, aki brácsázik. A világon ma is a legjobb brácsások a hegedűsök: Zuckermann, annak idején az idősebb Ojsztrah, Menuhin – ha egy bármilyen jó hegedűs egy hetet szán a kulcsolvasás megtanulására, két órát arra, hogy észrevegye: a C-húr más, mint a G-húr, már tud is brácsázni. A brácsának kevés az irodalma, szegényes az etűdanyaga. Van egy külföldi kolléganóm, aki alapfokon tanít brácsát. Kvinttel lehangolja a negyedes hegedűt és brácsát tanít. Nem látom értelmét. Egyetlen emberrel tudok, aki így kezdett tanulni és valóban művésze lett hangszerének, ez Tabea Zimmermann. Ha valaki tehetséges, szinte mindegy, hogy mit tanul, a hangszer ugyanis csak eszköze a tehetség megnyilvánulásának.

Való igaz, hogy ma már jobb felvételiznek és a növendékek többet is tudnak. Lényegében azonban nincs változás. A fiam, aki ma szólóbrácsás Amszterdamban, annak idején Tátrai Vilmosnál végzett hegedű tanszakon. Soha nem tanult brácsázni, ahogy én sem annak idején.

– Úgy tudom, a hegedűs növendékeknek kötelező brácsát is tanulniuk.

– Annak idején volt brácsa kötelező tantárgy, ahol – természetesen az ügyesebbek – két óra alatt el tudta végezni a féléves tananyagot. Én még ennyit sem tanultam, hiszen Szegeden annak idején nem vettem részt brácsaoktatásban, diplomám pedig nincs a mai napig.

– ?

– Szegeden a piaristáknál érettségiztem, mellette jártam zeneiskolába. Amikor felső tagozat-

ra jártam, amikor vizsgázni kellett volna a Zeneakadémián. Mindez azonban a harmincas évek végén, a negyvenes évek elején történt, amikor a zsidóságnak rohamosan csökkentek a továbbtanulási lehetőségei.

– Kinél tanult hegedülni?

– Egy Perényi Pál nevű tanárnál, aki nagyon jó muzsikos volt és a módszere nem is volt olyan rossz. Tisztán, ritmusban és muzikálisan kellett nála hegedülni – hogy ezt ki hogyan valósítja meg, számára mindegy volt. Bennem óriási „túlélési ösztön” alakult ki, aminek igen nagy hasznát vettem, hiszen a Tátrai kvartettbe kerülve több mint száz darabot kellett eljátszanom úgy, hogy néha tényleg nem tudtam, miképpen érek a végére. Én tudok kottát olvasni, amit például a maiak egyáltalán nem tudnak.

– Ezt hogy érti egészen pontosan?

– Elém tesznek egy kottát, ránézek és egészen pontos elképzelésem van a tempóról, a hangokról és tudok blatolni. Meg kellett tanulnom még gyermekkoromban.

– Nem látja eredményesnek azt a törekvést, amely a Zeneakadémia vonós tanszakán évek óta arra irányul, hogy a növendékeket felkészítsék a zenekari játékra? Nem hozott eredményt a blatolás gyakoroltatása és a zenekari anyagok vizsgán való számonkérése?

– Másod- és harmadévből a félévi vizsgákon skálát, etűdöt és stímet kérnek a növendékektől. Ez számomra annyit jelent, hogy ezeken a vizsgákon nincsen szó a zenéről. Arról nem szólva, hogy ettől nem lesz senkiből jó zenekari muzsikos. Különösen, ha a tanára – és ilyen akad mind a hegedű, mind a brácsa tanszakon – még életében nem játszott nagyzenekarban. Nem a szólamokat kell ugyanis megtanulni, hanem több anyagot kellene végezni. Nem a pódiumképességig gyakorolni kevés darabot, hanem sokat „nagyjából” megismerni és abból kiválasztani a nagyon kidolgozandó keveset.

Volt olyan brácsás kolléga, akit megszallottan arra oktattak a főiskolán, hogy mindent a legapróbb részletekig ki kell dolgozni. El is kérte a soron következő kottát (Richard Strauß Don Juanját) és hazavitte gyakorolni. Ha Ferencsikkel próbáltunk, akkoriban szerettem hátra ülni, ahol azért kicsit lazítani lehetett a fejemmel. A kolléga mellém ült, Ferencsik beintett. Ez a tempó természetesen egészen más volt,

mint amire az illető számított. Annyira elmerült a kotta bogarászásában, hogy észre sem vette, hol tartunk, és hogy már a hangszert is letettem, olyan régen kellett volna lapoznia.

Igazság szerint ez azért sokat javult azóta

– *A mennyiségi teljesítés és lapról olvasás is része volt a Perényi féle metodikának?*

– Nem, ezt egy sváb bácsinak köszönhetem, aki korrepetálni járt hozzám. Szüleim ugyanis egyáltalán nem értettek a zenéhez és így próbáltak segíteni. Ebben az időben Fricsay Ferenc vezette a katonazenekart Szegeden, akit az apja ott dugott el, hogy ne kelljen rendes katonai szolgálatot teljesítenie. Ő vezette a Szegedi Filharmonikusokat is és amikor elköltözött Szegedről, megvettünk tőle egy mázsa kottát. Ebben minden műfaj szerepelt és mi az öreg sváb bácsival ezekből játszottunk. Vagy úgy, hogy én játszottam a felső (az ének-, hegedű- vagy egyéb) szólamot és a bácsi próbált kíséretet összehozni a többi szólam alapján a hegedűjén, vagy fordítva. Azóta is simán olvasok basszuskulcsot a hegedűn. Brácsán ez már nem megy.

– *Mennyire volt másoknál hatékony a Perényi Pál által alkalmazott tanítási módszer?*

– Ügyes gyerek esetében nagyon hatékony, hiszen az ügyes gyerek megtalálja a technikai kulcsot a kívánt hang eléréséhez. Olyan esetben, amikor ügyetlen egy gyerek, nem azt kell tanítani, hogy mit, hanem hogy hogyan kell csinálni. Nekem szerencsém volt.

A szegedi opera zenekarában kezdtem dolgozni, de a háború után, amikor azt – a „láncos kutyához” eső déli városok egyik büntetése képpen – felozlatták, Budapestre jöttem. Akkoriban még azt sem tudtam, mi az, hogy brácsa.

– *Mindez csak annak volt tudható, hogy Ön főiskolai képzés nélkül ült be egy fővárosi zenekarba, vagy egyébként sem kezelték még „önálló” hangszerként a brácsát?*

– Tekintettel arra, hogy Szegeden a nagy tudású Vaszy Viktor kezei alatt dolgoztam, nem jöttem teljesen tudatlanul a fővárosba. Mások sem tettek érdemi különbséget a két hangszer között. A feleségem például, akit akkor ismertem meg, friss főiskolai hegedűs diplomával ült a brácsaszólamban. Én hegedülni kezdtem a zenekarban, aztán valamilyen oknál fogva cserélnünk kellett. Nekem nagyon megtetszett és ott is maradtam.

– *Mi tetszett meg rajta? A hangszíne vagy az a zenei funkció, amit a hangszernek be kell töltenie?*

– A szimpátia nem is annyira a zenekari, mint inkább a kamarazenei munka során született. Abban az időben már kvartetteztem és ott a szekundot játszottam. Ezt a szólamot egyszerűen nem volt jó hegedűn játszani. Minden rossz helyen van: a prim szármalt az A- és E-húron, míg nekem mindent a D-húron kellett játszanom. Brácsázni sokkal könnyebb egy vonósnegyesben és ezt a brácsások igen nehezen ismerik el.

– *Hány éve annak, hogy a brácsa mellett döntött?*

– 1949-ben jöttem el Szegedről és akkor a MÁV Zenekarban játszottam próbát. Nem hegedültem rosszul, de másnak kellett az állás. Ezzel együtt – mint mindig mindenben – szerencsém volt. A MÁV helyett ugyanis a Honvéd Művészegyüttes Zenekarába kerültem, ami a legjobb hely volt akkoriban Pesten. A fizetések magasabbak voltak, mint az ÁHZ elődjeként működő Fővárosi Zenekarnál. Vezető karmestere Dávid Gyula, a segédkarmester a később emigrált és világhírűvé vált Kertész István volt.



– *Milyen viszonyba került Kertész Istvánnal?*

– Nagyon fontos emberré vált az életemben, hiszen az ő révén jutottam be egyszer Weiner Leó kamaraórájára – megkért, hogy segítsen ki brácsán a kvartettjüket. Jó viszonyunknak nem vetett véget az ő magasan szárnyaló karrierje, hiszen amikor már „nagy” ember volt, akkor is mindig meglátogatott, ha olyan helyen turnézunk, ahol ezt megtehetné. 1956-ban ment el az országból, majd én vittem utána a kottatárát. Ő segített megvennem az első autóm egy augsburgi turné alkalmával 1960-ban.

Végigkísértem pályáját az itthoni találkozástól kezdve, ahogy a beteg Fricsay Ferenc helyettesítése révén elkezdte magának felfedezni a világot.

– *Itthon nem voltak előjelei annak, hogy ő mennyire hívatott?*

– Nyilván nem szabad egyes jelenségeket általánosítani, de tény, hogy itthon az Operaházban ő egy volt a sok közül – hogy a jövő mit hozhatott volna itthon a számára, nem tudom. Tény, hogy emigrálása után nem sokkal augsburgi főzeneigazgató lett.

– *Önnek, aki ugye itthon maradt, hogyan vezetett útja a Honvédektől a Fővárosi Zenekarhoz?*

– Volt egy kvartettünk (annak az első hegedűse még él, San Diegoban lakik). Bejártunk Tátrai Vilmoshoz a konzervatóriumba a vonósnegyessel. Részemről ennek az volt az ára, hogy

bár magához az intézményhez semmi közöm nem volt, be kellett ülnöm a konzi zenekarába, amit akkor Sándor Frigyes vezetett. Volt olyan, hogy preklasszikus darabot játszottunk, amiben volt nyolc első hegedű, hat második hegedű, négy cselló, két bőgő és egyetlen brácsa.

A Fővárosi Zenekarba már brácsával mentem, próbajáték alapján. Már a honvédeknel sem volt könnyű dolog, hiszen vidéki gyerek voltam, nem volt főiskolai végzettségem, nem tudtam felmérni, mit tudok. Csupa végzett vagy végzős főiskolás közé kerültem, akik jobban tudtak talán hegedülni, mint én, de azt, hogy mi valójában a zenekar, a kotta, én tudtam jobban. Mindez aztán újra kezdődött a brácsával, hiszen még nem tudtam, hogy a brácsa nem egy másik hangszer. Tátrai Vili segíteni akart, hogy sikerüljön a próbajáték, megsúgta tehát, mi lesz a hegedűsök blattolási feladata. Természetesen egészen mást raktak a brácsa pultra. Szerencsére éppen a Páva variációkat kérték, amit másfél évén át játszottunk a honvédekkel. A gyönyörű brácsaszólamot remekül le is játszottam, utána a Nürnbergi mesterdalnok nyitányának részletét kaptam, jól ment, csak éppen az előjegyzést nem vettem figyelembe. Aztán eljátszottam eredeti hangnemben is és – talán először és utoljára az együttes történetében – megtapsolták leendő kollégáim a próbajátékomat.

– *Mennyi ideig volt az Állami Hangversenyzenekarban?*

– Pontosan 25 évig. 1976-ban ment nyugdíjba Lukács Pál és Kórodiék

megkerestek, hogy nem mennék-e át az Operaházba szólóbrácsásnak. Voltak operai tapasztalataim még a szegedi időszakból, el mertem vállalni. Ismét kezdtem a blattolást, hiszen a Ringet, Richard Strauss Elektráját egy-két próbával eljátszani csak így lehetett. Ilyenkor azt kell tudni, hogy mit nem szabad eljátszani. Kollégáimnak is azt mondogattam, hogy amit nem játszunk el, abból nem lehet baj. Ha hiszi, ha nem, ezt tanulják meg a legnehezebben. Ehhez ugyanis azt is kell tudni, mi az, ami igazán fontos.

Négy és fél éve ültem ott, amikor renoválni kezdték az operát. Csak az Erkelben játszottunk és 1980 októberében úgy jött ki a lépés, hogy 13 szolgálatból 13 Varázsfuvolát kellett játszanom. Csodálatos ez a zene, hiszen Mozart és Haydn az, akinek 24 órán át tudom hallgatni a muzsikáját. Csodálatos volt Ferencsik keze alatt játszani, de 13 Varázsfuvola egy hónapban meghaladta a tűrőképességemet. Már szabályos variációkat játszottam a darabhoz.

Akkoriban történt, hogy a Rádiózenekarból keresték a fiamat, aki ugyan az ÁHZ-ban volt első hegedűs, de sokat kisegített már brácsásként a Rádióban. Játszott próbát is, ahol azt mondták, nagyon jó, de nem brácsázik, hanem hegedül. Ez az én olvasatomban azt jelenti, hogy jobb, mint a többi brácsás. Azért keresték, mert akkor ment születési szabadságra Horváth Judit – aki azóta már a zürichi Tonhalle zenekar

szólamvezetője – és az ő helyét kellett volna néhány hónapon át betöltenie a fiannak. Ő azonban az előző nyáron játszott próbát az Amszterdami Filharmóniánál és fel is vették a második hegedűbe. Én azonban „felajánlottam” magam. Mégpedig nem is félállásra, ahogy kérték, hanem egészre, mert éppen addigra lett elegendő az operából.

– *A fia hegedűsként vagy brácsásként dolgozik ma Hollandiában?*

– Hegedűsként ment ki, de később próbát játszott a szólóbrácsás helyre. Fel is vették és senki sem mondta, hogy nem brácsázik, hanem hegedül. (Ott egyébként egy volt honvédes kollégámmal találkozott, aki 1956-ban ment ki és sokáig Los Angelesben játszott Zubin Mehta keze alatt.) Ettől függetlenül állandóan hegedül, elvégezte a karmesterképzőt és amatőr szimfonikus zenekarokat dirigál. Ezek valóban amatőrökből álló együttesek, ahol a tagság tagdíjat fizethet azért, hogy muzsikáljon.

– *Sok ilyen együttes működik?*

– Több száz van Hollandiában. Többnyire idős emberekből áll, valamennyi támogatást kapnak az ottani önkormányzatoktól és igazán meghallgathatóan játszanak. A fiam szereti ezt a munkát és minden évben csinál egy olyan koncertet, ahol ő maga is – vagy hegedűn, vagy brácsán – szólót játszik. Ez már azért is nagy szó, mert Magyarországon ma nemigen ismerek olyan brácsaművészt, aki vállalná, hogy hegedűvel kiáll szólózni.

– *Őn a Fesztiválzenekarnak alapító tagja volt. Nem zavarta az a rengeteg vihar, ami az együttes körül tornyosult és tornyosul még ma is?*

– A Fesztiválzenekar miatt nagyon sok emberrel kellett összevesznem. Az együttesnek

ugyanis mindennel együtt komoly érdemei vannak. Ha más nem, hát az, hogy minden zenekar neki köszönheti, hogy aránylag tisztességgel fizetnek a muzsikusoknak. Ez azonban csak az utóbbi évek fejleménye; először szakmailag mutatott példát a többieknek és mivel az Éder Gyurival mi ketten voltunk azok, akik már a megalakulásnál is függetleníthettük magunkat kötelezőnek ható véleményektől, harcoltunk a zenekarért. Találkoztam annak idején Erkel Tiborral, aki akkor a Magyar Rádió zenei fősztályának vezetője volt. Meg is állított azonnal: „Hallom, hogy mégy a Fesztiválzenekarba játszani. Nem helyeslem.” „Ha nem helyesled, okvetlenül elmegyek” – válaszoltam és el is mentem.

– *Ez a véletesség, az, hogy akkoriban már nem igazán tudtak ártani Önnek, zenekari muzsikus mivoltának vagy mint a Tátrai Vonósnégyes tagjának volt köszönhető?*

– Elsősorban a kvartettnek. 1959-ben kerültem oda, amikor szólamvezető voltam az Állami Hangversenyzenekarban és akkor már létezett a Magyar Kamarazenekar is, amelynek szintén tagja voltam.

– *Hogy lehetett ezt időben és gyakorlással megoldani?*

– Sokat dolgoztam – ha nem volt napi három szolgálatom, már könnyű napot tudhattam magam mögött. Két zenekari próba között egy kvartettpróba – ez volt a gyakorlat és még valamennyit gyakorolnom is kellett. Soha nem kellett sokat gyakorolnom, mert ha kellett volna, soha nem lett volna belőlem semmi.

Napi kilenc órát volt hangszer a kezemben, különböző együttesekben ültem, a tisztesség úgy kívánta, hogy helyt álljak. Nagyon erősen kellett koncentrálnom és mindig komolyan vet-

tem azt, amit éppen csináltam. Ezt mondom a növendékeimnek is: mindegy, hogy ki dirigál, mindegy, hogy mit dirigál, figyelni kell és tisztességesen játszani. Mindenki ugyanis csak magára számíthat abban, hogy úgy játsszon, ahogy saját magának tetszik. Nem szabad csodát várni a karmesterektől – különösen ma Magyarországon nem. Ennyi idő alatt és ilyen tapasztalat birtokában az emberben nagyon sok zenei élmény halmozódik fel; bizonyos darabok esetében szinte már mindegy, ki vezényel, azt hallom, amit annak idején a Zecchi, a Mehta vagy a Ferencsik vezényelt és úgy játszom. Jókedvű leszek, kezeim rendben vannak, nem fáradok el. Unatkozni nem szabad, mert semmi nem fászt annyira, mint az unalom.

– *Készített olyan statisztikát, hogy amióta pályán van hány darabot ismert meg és hányszor lépett pódiumra?*

– Ilyen számításokat Tátrai Vili végzett annak idején. Én nem vagyok rendszeres ember. 1943-ban játszottam először Fricsayval a Szegei Filharmónikusokkal, 1945-től pedig egymást követte a szegedi opera, a Honvéd Művészegyüttes, Állami Hangversenyzenekar, Opera, Rádiózenekar. Közben Magyar Kamarazenekar, Tátrai Vonósnégyes, Concentus Hungaricus, rendszeresen felléptem a Liszt Ferenc Kamarazenekarral, a Bartók Vonósnégyessel. Csak ha a Rákóczi indulóra gondolok, inkább ezres, mint ötszáz nagyságrendről beszélhetünk. Ez volt 25 éven át a turnék rendszeres rádásszáma.

– *Milyen eredetű hangszeren játszik?*

– Gyakorlásnál elsősorban hegedűt veszek a kezembe, ebből elég sok van itthon, egyik sem különleges darab. Van egy jó brácsám, ami egy 1792-es építésű pozsonyi Löbb-hangszer. Pénzt nem ér, mert sok rajta a törés. Ezt 1950-ben 2000 forintért vettem (ez kéthavi fizetés volt a honvédeké). Heltai Jenő nővérétől vettem, meglehetősen romos állapotban. Az ár negyedét a feleségemtől kértem kölcsön, aki akkor még nem volt a feleségem és azóta is azzal ugrot, hogy tartozom neki 500 forinttal. 1960-ban vettem hozzá egy Fretschner vonót az NDK-ban, 80 keletnémet márkáért. Ha többet vettem volna, ma milliomos lehetnék. Azóta sincsen másik vonóm, de arra volt már eset, hogy amikor baj történt vele, csellóvonóval játszottam. Különösen Banda Ede kivételesen könnyű vonóját kedveltem.

Egy jó hegedűvonó van a családban, azon a nagyobbik unokám játszik, aki most fejezi be a Szent István Szakiskolát. Ez nálunk családi hagyomány – a fiam koncertmester volt a szimfonikus zenekarban. Én ezt mindig jó együttesnek tartottam, pedig sokat vádolták, hogy dilettáns. Itt gyakorlatban lehetett megtanulni zenekarban játszani, elmaradtak az elméleti csűrös-csavarások és az öncélú gimnasztikák. Láttam magukat profinak tartó muzsikusok ujjrendjeit, vonásait – neveléses volt.

– *Visszatekintve Ön szerint érzékelhető egy ország zenei életében, zenekarainak teljesítményében a karmesterképzésben bekövetkező változások?*

– Amikor elkezdtem a pályát, ide még jártak és itt még voltak karmesterek – például Ferencsik, Somogyi László, igazi karmester-egyéniségek majd Kulka János, Kertész István,

Statisztika '98

A statisztikát lehet szeretni, lehet benne nem hinni, de azt mindenki elismeri, hogy valamiféle információt ad. Az alábbi táblázatból kiderül, hogy egyes megyékben már szembe tűnően csökkent a rézfúvós hangszert tanulók száma. Vissza lehet-e vezetni az okokat az anyagiakra, vagy más probléma van, nem tudom! Gondolkodjunk rajta együtt! (Megjegyzés: az adatok kissé feltupírozottak!!!) A magasabb szám nagy valószínűséggel a helyi zenepedagógusok munkáját dicséri.

Szabó Vilmos

Megye	kürt	trombita	harsona	tuba
Budapest	164	421	131	24
Bács-Kiskun	79	256	31	19
Baranya	104	275	16	23
Békés	86	160	18	11
Borsod-Abaúj	41	179	19	10
Csongrád	57	101	21	9
Fejér	69	159	15	13
Győr-Moson-Sopron	79	129	11	8
Hajdú-Bihar	117	169	32	18
Heves	30	81	12	5
Jász-Nagykun-Szolnok	51	129	25	5
Komárom-Esztergom	49	218	35	21
Nógrád	28	61	8	5
Pest	192	560	81	45
Somogy	72	205	18	18
Szabolcs-Szatmár-Bereg	65	159	11	18
Tolna	58	139	8	14
Vas	58	121	11	11
Veszprém	68	139	15	10
Zala	40	99	5	11

(Összeállította Simonffy György – MaHaTusz/Pedagógiai alosztály)

BUDAPESTI CSELLÓEGYÜTTES

A Budapesti Csellóegyüttes 1996-ban alakult Budapest szimfonikus zenekarainak (Magyar Állami Operaház, Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Magyar Rádió Szimfonikus Zenekar, Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar) csellistáiból, valamint konzervatóriumok és a Zeneakadémia tanáraiból.

Megalakulásuk óta számos nagysikerű koncertet adtak, valamennyi hangversenyüket rögzítette a Magyar Televízió és/vagy a Magyar Rádió. Tavaly októberi koncertjüket a Magyar Rádió háromszor ismételte meg, a Magyar Televízió pedig négy alkalommal („Legsikeresebb koncertjeinkből” illetve „Nagy siker volt” című műsorokban). Ez önmagában is rekordnak számít a zenei életben. Az idei koncertjeiket nemcsak a Magyar Rádió, hanem az Eurorádió is átvette – így ezeket e koncerteket egész Európa területén hallhatták.

A Budapesti Csellóegyüttes átlagosan négyszer annyi időt szán a felkészülésre, mint más zenei együttes. Tagjai mind magasan kvalifikáltak, nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező muzikusok.

Vezetője és menedzsere Boldoghy-Kummert Péter – vele készült az alábbi interjú.

Kórodi András, Lukács Miklós, Komor Vilmos, akik nagyon tudták a szakmát. Itt dirigált Abbado, Mehta, Maazel, Zecchi és ki tudja, ki még. Élmény volt játszani. És ma? Miért kell zseniális muzikusoknak rosszul vezényelve, rosszul irányítva tönkretenni zenekarokat? Valóban csak magát a zenét, a zenekarokat sajnálom. És hiába zseniális muzikus valaki, hiába hall meg mindent, ha nem tud karmester lenni a szó eredeti, klasszikus értelmében.

Nem lenne szabad olyan dolgoknak történniük, mint az ominózus Julius Kaufmann ügy a NFZ-nál. Kátay Gyula, egykori kollégánk, aki Szűcs Mihálynál végzett a főiskolán, régóta kint él Németországban, tehetséges ember, számos helyen volt koncertmester, de inkább életművész lett az idők során. Egyik cimborája itt játszik az ÁHZ-ban és elérte, hogy Kátay Gyula Julius Kaufmann néven a Vajdahunyad Várban Brahms-hangversenyt dirigáljon egy német hegedűs közreműködésével, melyről lemezfelvétel is készült majd. Hogy-hogy nem, Kátay Gyuláról szakmai referenciákat is kapott a zenekar vezetése, ám az első próba után a muzikusok felálltak és nem voltak hajlandók játszani vele. Végül Hamar Zsolt ugrott be – és mindez a Nemzeti Filharmonikus Zenekarnál.

Sokszor elgondolkodom: vajon kitől tanulnak ma a fiatalok? Zenekari munkát ugyanis csak karmestertől lehet tanulni és – bár senkit sem szeretnék megbántani – nem látom biztosítnak e tekintetben a körülményeket.

– *Meddig játszott a Tátrai Vonósnyégyessel?*

– Ameddig működött maga a kvartett. Még a nyolcvanas évek végén is készítettünk lemezeket – sokak szerint a Haydn vonósnyégyesek felvétele etalonnak számított és feljásztatták velünk az akkor még hiányzó darabokat, hogy a sorozat teljes legyen.

Éltek tekintetében azt hiszem, világrekordot értünk el. Bárna állíthatom, hogy amit tudtam és elértem, azt két embernek köszönhetem: Tátrainak és Bandának. Annak idején az első öt között tartottak minket számon a világon. Azokat a zenei élményeket, amelyeket a kvartettel szereztem, semmi pénzért nem adnám. Állítom, hogy amit a Vili tudott a zenéről, senki más nem tudta. Technikája éppen elég volt arra, hogy megoldja a dolgokat. Amit jól tudott technikailag, azt csodálatosan oldotta meg. És mi a kvartett? Négy különböző nyelven megszólaló négy különböző vélemény. Ezt egyként megszólaltatni, már maga művészet. Nagyon lesújtott halálhíre – nem is számítottam rá, mennyire. Több mint harminc évet töltöttem el vele; csodálatos esztendőket!

Furcsa év ez a mostani: betöltöm 75. évemet, 50 éve jöttem Budapestre és 40 éve kerültem a Tátrai Vonósnyégyeshez. Jártam nemrég Szegeden is, de nagyon idegennek tetszett.

– *Nem látszik meg a kora. Sem alakján, sem mozgásán. Sportol valamit?*

– Nagyon régóta teniszezem és szeretek sportolni. Erre a kondícióra szükségem van, hiszen szerte a világon sokan tartanak még számon és bőven ellátnak munkával. Már mondtam: szerencsés embernek tartom magam.

Tóth Anna

– Az a tizenkét csellista, akinek részvételével megalapítottuk és működtetjük ezt a csellózenekart, mindig is nagyon fontosnak tartotta, hogy a zenekari munkán kívül minél többet kamarázzunk. Ez egyébként érdeke lehet minden zenekarnak is, hiszen minél több kamaramuzikus van egy együttes tagjai között, annál magasabb színvonalú az adott zenekar. Szerencsés helyzet adódott számunkra, mert Budapest vezető szimfonikus zenekarainak e tizenkét csellistája egybehangzóan úgy gondolta, hogy érdemes, sőt szükséges valami különleges, magas színvonalú dolgot csinálni.

– *Miért döntöttek egy homogén hangzású, bizonyos szempontból sok kötöttséget jelentő együttes-típus mellett?*

– Elsősorban azért, mert a magyarországi vonós oktatásban a csellótanszakok működnek a legszínvonalasabban, a csellisták képzése a legjobb. Ezen kívül köztünk erősebb az összetartás, mint más hangszeresek között; a csellisták inkább segítik, mint gátolják egymást – vagyis egyszerűen adott volt az ötlet, hogy a sok nagyon jó gondolkásból létrehozzunk egy ilyen együttest.

– *Nem okozott problémát, hogy ezzel a választással egy meglehetősen szűk repertoár áll majd rendelkezésükre?*

– Nem, mert közülünk hárman is (a koncertmester Déri György, Sturcz András és jómagam is) folytattunk zeneszerzési tanulmányokat. Magunk készítjük tehát az átíratokat, hármunk közül bárki alkalmas erre a munkára és fel szoktuk osztani, ki mit hangszereljen. A századelőtől egyébként eredeti művek is születtek 12 csellóra és mi személy szerint is kaptunk már fiatal magyar zeneszerzőktől igen jó darabokat.

– *Ha minden szakmai feltétel, a megfelelő repertoár a birtokukban is van, mennyire tudják*

„piacra dojni” a zenekart? Manapság ugyanis szinte az egész magyar zenei élet arról szól, hogy nincsenek támogatók, nincs közönség, vagy ha lenne is közönség, az semmiképpen sem a fizetőképes rétegekből tevődik össze. Egy csellózenekar speciális formáció, első pillantásra inkább a vájt fülűeket megérintő hangzással és repertoárral. Még ha az együttes tagjai le is mondanak esetleg a tiszteletdíjakról, akkor is horribilis összegbe kerül egy színvonalas hangverseny megrendezése. Mennyiben érzik érintve magukat ezektől a problémáktól?

– Ezek létező gondok, de azért nem a valós helyzetértékelés. Minden zenekarnak tisztelnie kell a közönségét, mert csak a széles közönségbázissal rendelkező együttesek lehetnek életképesek. Küzdünk természetesen, talán még jobban, mint a szimfonikus zenekarok, mivel mi nem kapunk állami támogatást, és így egyetlen rossz koncertet sem engedhetünk meg magunknak. Ez nehéz dolog, de egyben lelkesítő kihívás is, hiszen a közönségen kívül senkitől sem függünk. Megítélésem szerint eddig jól mértük fel esélyeinket és feladatainkat, mert hallgatóságunk egyre gyarapszik.

– *Megállapítható-e az Önök oldaláról, hogy közönségük a zenebarátok mely rétegéből áll elsősorban? Azaz a könnyebben fogyasztható muzsikát kedvelő „liebháberek”, vagy a magukat nem olyan könnyen érteni engedő műfajokat is hallgató „kennerek” ülnek-e többen a Budapesti Csellóegyüttes hangversenyein?*

– Eddig úgy ítélt meg, hogy az általunk játszott zenét szívesen hallgatja a szimfonikus zenekarok és az egyébként szűkebb réteget vonzó kamarakonzertek közönsége is. Életkor szerint is elég szélesen szóródik hangversenyeink publikuma, amiben külön örömet jelent, hogy a hagyományosan koncertlátogató idősebb-